

ԿԱՆՈՆՆԵՐ՝

ՏՈՀՄԱՅԻՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ
ԶԻԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ԿՈՒՏՆԵՍԱՅԻՆ
ԱՊՐԱՆՔԱՅԻՆ ՖԵՐՄԱՆԵՐԻ
ՄԱՏՂԱՇՆԵՐԻՆ ՍՏՈՒԳՄԱՆ
(ՄԱՐԶԱՆՔԻ)
ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԵԼՈՒ ՀՍՄԱՐ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Տոհմային ուղղություն ունեցող ձիաբուծական կուրսնտեսային, ապրանքային ֆերմաների հիմնական խնդիրն է բարելավող արտադրողներ տալ:

Տոհմային ձիու ներքին հատկությունները (ինտերյերը) հայտարերելու համար անհրաժեշտ է նրանց ստուգել մարզանքի միջոցով և այդպիսով ապահովել ԽՍՀՄ-ի ձիերի բարելավման համար նախատեսվող տոհմային ձիերի ավելի կանոնավոր ընտրությունը:

Մարզանքի համար ընտրում են միայն ամենալավ մատղաշները, վորոնք վոչ միայն ցեղային (արյունակցային) ծագում ունեն, այլև ոժտված են կանոնավոր եքստերյերով (արտաքին հատկություններով) և ազատ են իրենց տոհմային արժեքը զցող արատներից, ուստի և արատավոր և անպայմանազրական մատղաշներին աննպատակ մարզանքի չպետք է յենթարկել:

Մարզանքի համար պետք է ընտրել մեկուկես տարեկան հասակի մատղաշ հովտակներ ու զամբիկներ:

Նորմալ գաստիարակության պայմաններում այդ հասակի ազնվացեղ մատղաշներն ունենում են հետևյալ չափումները՝

	Հովտակների	Չամբիկների
Բարձրությունը Մուգավում (հասակը)	149 սմ	147 սմ
Գաստակի պարագիծը (փաթը)	18 »	17,5 »
Կրծքի պարագիծը	159 »	159 »

Միանգամայն հասկանալի չէ, վոր մարզանքի համար մատղաշներ ընտրելիս այս չափումները վրա անշեղորեն հենվել չի կարելի և վորոշ շեղումներ չափի պակասութեան կողմը, իհարկե, կարելի չէ թուլատրել այն դեպքերում, յերբ մարզանքի համար ընտրվող մտրուկն ունենում է ցեղային և եքստերյերային ուրիշ արժեքավոր հատկութիւններ:

Այնվացեղ ձիու մարզանքի վերջնական նպատակն է կենդանու ամբողջ որդանիգմն այնպիսի վիճակի բերել, վոր առանց նրան ֆլասելու հնարավոր լինի նրա աշխատունակութեան առավելագույն արտահայտութիւնն ստանալ ստուգումների միջոցով: Տոհմային ձիարտադրութեան մեջ դրանով է վորոշվում լավագույն ձիերի ընտրութեան հատկանիշներից մեկը:

Մարզանքի ընդհանուր սիստեմի սահմաններում տոհմային ձիերի մարզանքն անհատական պիտի լինի և յուրաքանչյուր ձիու առանձնահատկութիւններին հարմարեցրած, ամենախիստ հաշվի առնելով նրա ֆիզիկական հատկանիշները:

ՄԱՐԶԱԿԱՅԱՆՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Չիարուծական ֆերմաների տոհմային մատղաշների մարզանքը, վորպես կանոն, ձիարուծական վարչութեան աջակցութեամբ, պետք է կազմակերպել հենց ֆերմայում, հրավիրելով այդ նպատակի համար մասնագետ-ձիամարզիչ կամ ձիավար, իսկ յեթե հնարավոր լինի, կոլտնտեսականների միջից ջոկելով այդ գործին հմուտ մի կոլտնտեսական-ձիարուծ:

Մարզակայանների համար ձիապանները ջոկվում

են մատղաշներին լավ խնամող կոլտնտեսական-ձիապաններից:

Մարզվող մատղաշների սպասարկման համար հետեյալ նորման է սահմանվում. 1 ձիամարզիչը (ձիավարը) 20 ձիու համար և 1 ձիապանը վոչ ավելի, քան 5—6 ձիու համար:

Այն դեպքում, յերբ մի ֆերմայում մարզական հասակի մատղաշները քիչ են, ձիարուծական վարչութեան միջոցով պետք է պայմանավորվել ձիարուծական հարևան ֆերմաների հետ՝ ազատ շենքեր ունեցող մի խոշոր ֆերմայում ընդհանուր մարզակայան կազմակերպելու մասին:

Միջկոլտնտեսային այդպիսի մարզակայանը կազմակերպվում է պայմանադրական սկզբունքներով, քաշելով մարզակայանի ծախքերը (ձիամարզիչի կամ ձիավարի աշխատավարձը, մարզական պիտույքների գնումները) ֆերմաների միջև, յուրաքանչյուրից մարզանքի համար հատկացրած մատղաշների թվի համապատասխան:

Իսկ իրենց մարզակազմի ապահովումը վարսակով, խոտով, ցամքարով ու ձիապաններով՝ յուրաքանչյուր ֆերմայի վրա չէ ընկնում:

Նմանապես յեթե մի ձիարուծական ֆերմայում կամ մի քանի հարևան ֆերմաներում մարզական հասակի մատղաշները թիվը քիչ է, ապա մարզակայանը կարելի չէ կազմակերպել ֆերմաներին մոտ գտնվող պետական ձիարուծարանի ախոռում (ՍՍՀՄ Հողփողկոմատի կոլեգիայի 1932 թ. հոկտեմբերի 16-ի վորոշման համաձայն) և նույնպես պայմանադրական սկզբունքներով՝ պետական ձիարուծարանի ախոռի և ֆեր-

1-34779p

մաների միջև: Այս դեպքում ել անհրաժեշտ է, վոր Ֆերմաների մարդակազմի սպասարկող ձիապանները ջովված լինեն իրենց կոլտնտեսություններից, վորպեսզի նրանց վորակն-այս աշխատանքում բարձանա:

1. ՇԵՄԿԱՆ ՄԱՏՂԱՇՆԵՐԻ ՄԱՐՁԱՆՔԸ

ա. Մարդագործ (зачащак)

Մարդաշարժն սկսում են աշնանը, մատղազների մեկուկես տարեկան հասակում, վարժեցնելով նրանց սանձի:

Այնուհետև, առանց սանձը հանելու, մտրուկին զբոսանքի յեն հանում պախուցի յերասանակները ձեռքին պահած և նրա հետ քայլում են շրջագծով 15—20 բույս:

2—3 որից մտրուկին թամբակալ են հաղցնում առանց ուժեղ ձգելու այն և ձեռքում պահած որական 15—20 բույս ման են ածում:

4—5 այգպիսի զբոսանքից հետո, յերբ մտրուկը թամբակալին վարժվի, նրան սկսում են թամբի վարժեցնել, սկզբում թամբելով նրան առանց ասպանգակի փոկի ու ասպանգակի և փորքաշն ուժեղ չքաշած:

Այգպիսի զբոսանքի մի քանի դասից հետո, յերբ մտրուկը թամբին ընտելանա, նրա վրա նստեցնում են թեթև, 48—50 կիլոգրամից վոչ ավելի քաշով մի սղա (վորը ձի նստել գիտենա) և, միաժամանակ քայլով շրջագծով նրան ման են ածում սանձը ձեռքում պահած և ամենից լափե և մեծահասակ ձի նստած ձիա-վորի հետևից:

Մարդաշարժի նշված ձևը 1¹/₂ տարեկան ձիու

համար 10—12 որ և արվում և չպետք է շտապել, ապա թե վոչ իրուր շտապողականությամբ ձիուն կարելի յե ջղախին և անհանգիստ դարձնել:

Մտրուկին սանձապարանի միջոցով քշել չի հանձրարարվում, վորովհետև բացի բերանի վաղաժամ կոպտացումից, մտրուկը սանձապարանով վազելիս սովորաբար քայլը խառնում է, անհամաչափ շարժումների յե վարժվում, հետ է քաշում ու խաղ է անում:

Մտրուկի կերբաբաժինը մարդաշարժի ժամանակ լինելու յե 4 կիլոգրամ վարսակ և 5—6 կիլոգրամ խոտ, դրա վրա ավելացնելով 1 կիլոգրամ գաղար կամ թեփ:

Մարդաշարժից հետո սկսվում է մարզանքի շըրջանը:

բ. Մ ա Ր Ղ Ա Ն Ք

1. Մարդանքի ընդհանուր, բոլոր ձիերի համար ճշտորեն սահմանված կանոններ չկան և յուրաքանչյուր ձի իր բնավորության, խառնվածքի և ընդունակությունների համեմատ անհատական մոտեցում է պահանջում:

Մեկուկես տարեկան ձիու աշխատանքը պետք է սկսել փափուկ ճանապարհի վրա (և լավ է ուղիղ դժով)՝ քայլով ման ածելով նրան որական 35—40 բույս, առնվազն 10—15 որվա ընթացքում, այնուհետև անցնել թեթև վարգի (քուցե), վորը և շարունակել ամբողջ աշունն ու ձմեռը:

Նշված աշխատանքը կատարվում է 6—7 ձիուց բաղկացած խմբակներով, հերթով, ընդվորում ձիերն իրար հետևից են գնում (իծաղարուկ):

Անհրաժեշտ է, վոր խմբակի առջևից գնացողը հանդիստ ձի լինի և ձիավարը՝ փորձված աղա:

Վարգով (ժամանակ առժամանակ քայլի անցնելով) աշխատանքը կատարվում է որական մի ժամից վոչ ավելի, հերթափոխելով այդ յերկու քելքը (ЗАОР) — վարգն ու քայլը այսպես. քայլ — 10 բուպե, վարգ — 5 բ., քայլ — 10 բ., վարգ — 15 բ. և քայլ — 20 բուպե: Այդպիսով դուրս է գալիս, վոր մի ժամ աշխատող ձին անցնում է քայլով 3000-ից մինչև 4000 մետր, վարգով՝ 5000-ից մինչև 6000 մետր, իսկ ընդամենը 8000-ից մինչև 10000 մետր:

Նշված աշխատանքը կատարվում է գլխավորապես հոկտեմբերին-նոյեմբերին:

Տեղումներին և ողի բառեխառնությունից տարվա այդ ժամանակ նկատվող գեանի փոփոխությունների կապակցությամբ, աշխատանքը նույնպես պիտի փոփոխվի, ինչպես, որինակ՝ ցեխի դեպքում, քանի ճանապարհը շատ ծանր է, մի քանի որ պետք է 20—25 բուպե միայն քայլով ման ածել և վարգով աշխատանք չկատարել:

Ձմեռն սկսվելուց հետո, յեթե ձյունը շատ է կամ սլառանակ է լինում, աշխատանքը պետք է կատարել գոմաղբով ծածկված շրջագծի վրա, վորը սարքում են հնարավոր չափով քամուց պաշտպանված տեղում, հարթ հրապարակի վրա, 250—300 մետրից վոչ պակաս և 3—4 մետր լայնությամբ:

Ձմեռվա աշխատանքը պետք է կատարել որվա ամենատաք ժամանակ:

2. Փետրվարի վերջից (յեթե յեղանակը թույլ տա) փափուկ, հարթ ճանապարհի վրա կամ լավ նա-

խապատրաստած, վարած, առնվազն 500—700 մետր շրջագծի վրա պետք է սկսել 200—300 մետրանոց թեթե «կենտեր» (կիսարշավ), տարածությունը հետըզհետե ավելացնելով և հասցնելով 300—1000 մետրի, ընդվորում «կենտերը» պետք է սկսել ազատ քայլով, անցնելով 1000—1500 մետրը 8—9 բուպեյում, այնուհետև 1000—1500 մետրը ազատ վարգով՝ 5 բուպեյում և ապա, 5 բուպեյով քայլի անցնելուց հետո, սկսել «կենտերը»՝ 800—1000 մետր տարածության վրա, վոչ ավելի արագ, քան կիլոմետրը 2 բուպեյի արագությամբ:

Առաջին «կենտերները» լավ է սկսել ծեր, հանգիստ ձիով, մեկուկես տարեկան ձիերին հերթով բաժանելով 3—4 գլխից բաղկացած խմբակների և յուրաքանչյուր խմբակի հետ «կենտերով» առանձին աշխատել:

3. Գարնանը, յերբ ճանապարհը չորանա (այն պետք է անպայման մշակել և փափուկ պահել), աշխատանքն անցնում է հետզհետե ազատ «կենտերներին», մինչև 2 կիլոմետրի հասցնելով նրանց:

Վորպես կանոն, «կենտերով» պետք է աշխատել թե մի և թե հակառակ ուղղությամբ:

4. Հետագայում սկսվում է «լայնարձակ թափով» աշխատանքի շրջանը, այսինքն՝ ձիու նախապատրաստումը մաքսիմալ չափով լարված աշխատանքի:

Այս աշխատանքն ավելի կարճատև է, բայց և ավելի պատասխանատու: Այս շրջանում գործադրվում է միևնույն աշխատանքը քայլով, վարգով և «կենտերով» և միևնույն հաջորդականությամբ, սակայն «կեն-

տերն» ավելի ազատ և արվում և կոչվում և «լայնարձակ թափ»:

«Լայնարձակ թափի» նպատակն և ստուգել ձիու կատարած մարզանքը: «Լայնարձակ թափով» աշխատելու համար խմբակները կազմվում են 3 ձիուց վոչ ավելի:

Յեթե «լայնարձակ թափից» հետո ձին ազատ և շնչում, այսինքն՝ յեթե նրա շնչառութունը նորմալ և և դժվարացած չէ, ապա կարելի յի արագ արշավի (քառասորոսի) անցնել:

Յեթե «լայնարձակ թափը» 600 մետր են անում, ապա պետք է այն սկսել 200 մետր առաջ, անցնելով այդ վերջին տարածութունը դսպած «կենտերով»:

«Լայնարձակ թափը» պետք է անել վոչ ավելի հաճախ, քան 6.—7 որը մեկ, 500-ից մինչև 1000 մետր տարածության վրա և զանազան ուղղությամբ (հաջորդաբար):

«Լայնարձակ թափերի» միջև ընկած ընդմիջումի որերը ձին որական 30—40 րոպե թեթև աշխատանք և կատարելու քայլով, վարգով և թեթև «կենտերով», ընդվորում «կենտերը» մեկ ու մյուս կողմ անելիս այնպես են դասավորում, վոր «լայնարձակ թափի» նախորդակին «կենտերը» դեպի առաջ լինի ուղղված:

Աշխատանքի այս շրջանում կերաբաժինը մաքսիմալ չափով պիտի ուժեղացվի և հասնի 6 կիլոգրամ վարսակի և 6 կիլոգրամ խոտի, միևնույն ժամանակ թողնելով կենդանուն որական 1—2 ժամ արածելու:

5. Աշխատանքի վերջին ամիսը, ձիերին իրպարում (ձիարշավարան) տանելուց առաջ, 500 և 1000 մետր տարածության վրա պետք է յերկու արագ արշավ անել:

Աշխատանքն այս շրջանում կատարվում է բոլոր յերեք քելքով՝ քայլով, վարգով և ազատ «կենտերով», հաջորդաբար մեկ ու մյուս կողմ, իսկ արագ արշավի նախորդակին «լայնարձակ թափ» է արվում 1000 մետրի վրա:

Առաջին արագ արշավը պետք է անել 500 մետրի վրա, անցնելով զույգերով 1000 մետր առաջ, վորտեղից սկսում են գնալ «կենտերով» մոտ 400 մետր, հետո փոխում են «լայնարձակ թափի», աշխատելով, վոր ձին ձախ վոտքից գնա, իսկ 500 մետրից սկսում են արագ արշավը, ընդվորում ձիուն ձեռքով քշել թույլատրվում է տարածության վերջում միայն (75—80 մետրը):

Հետևյալ որը ձիուն կատարյալ հանդիսոք են տալիս, թույլատրելով 15—20 րոպե ման աժեկ միայն:

Հետևյալ արագ արշավը առաջինից հետո պետք է անել 7—8 որից վոչ շուտ, ընդվորում տարածութունը սահմանվում է 1000 մետր:

Առաջին և յերկրորդ արշավների միջև յեղած ընդմիջումի ժամանակ ձիերին 30—40 րոպե նորմալ աշխատանք է տրվում քայլով, վարգով և ազատ «կենտերով» (հակառակ ուղղությամբ), առաջվա կարգով, ընդվորում այդ արագ արշավից մի որ առաջ 500 մետր յենթարշավ է արվում:

Այս յերկրորդ 1000 մետր արագ արշավի ժամանակ դուրս են գալիս 1500 մետրից, սկսում են «կենտերով», մոտավորապես 1200 մետրից, փոխում են «լայնարձակ թափի», իսկ 1000 մետրից մինչև տարածության վերջն անցնում են հավասար, աժեկավերջում միայն (100—150 մետրը) թեթևակի հարկադրելով ձիուն՝ ձեռքով քշելով:

Թե առաջին և թե յերկրորդ արագ արշավի՜ ժամանակ, ըստ հնարավորութեան, արշավի համար պետք է ընտրել միատեսակ ընդունակութուններով ոժտված ձիերի զույգեր, վորպեսզի ավելի կայտառ ձին պակաս ընդունակից շատ առաջ չանցնի:

Հետևյալ որը, ինչպես և առաջին 500 մետրանոց արշավից հետո, ձիերին կատարյալ հանգիստ է տրվում, ման ածելով նրանց ձեռքում պահած:

6. 1000 մետր արագ արշավից հետո և մինչև ձիերին իպպոդրոմ տանելը, նրանք աշխատում են միայն քայլով ու վարզով, որական 20—25 ըոպե:

Իսկ յեթե ձիերը շուտով չպիտի տարվեն, ապա մի քանի որ առանց «կենտերի», միայն քայլով ու վարզով աշխատելուց հետո, կարելի չէ անցնել նաև թեթև «կենտերի», իսկ տանելուց մի քանի որ առաջ «կենտերը» դադարեցնում են, աշխատեցնելով քայլով ու վարզով միայն:

2. ՎԻՐԳՈՒՆ ՄԱՏՂԱՇՆԵՐԻ ՄԱՐՉԱՆՔԸ

ա. Մ ար գ ա օ ա ր ժ

1. Մատդաշները մարզաշարժն սկսվում է մեկ ու կես տարեկան հասակում, աշնանից, բայց մարզանքի հատկացրած մտրուկները դեռ զարնան արոտավայր հանելուց առաջ, այսինքն, փետրվարին-մարտին պիտի վարժեցրած լինեն սանձի, թամբակալի և յերասանակով շրջադարձ անելու:

2. Ավելի ձևավորված մտրուկների համար անմիջական մարզաշարժն սկսվելու չէ սեպտեմբեր ամսից,

իսկ ուշահաս մատդաշների համար՝ հունվարից-փետրվարից:

Այդ ժամկետից սկսած մտրուկին մարզաշարժ են առաջի յերասաններով:

Դեռ մարզաշարժից առաջ մտրուկը սանձի, յերախձանի (չառա), լծաթամբիկի և ագեփոկի արդեն վարժեցրած պիտի լինի: Մարզաշարժի հանելիս մի կամ յերկու մարդ մտրուկին բերում են ազատ յերասանակներով, իսկ ձիավարը յերասանները պահում է հետևից, հետզհետե վարժեցնելով շրջադարձերի, կանգնելու և այլն: Յերախձանի վարժեցնելիս առանձնապես ուշադրութուն պետք է դարձնել յերախձանի չափին և նրա կանոնավոր դիրքին ձիու բերնում, ընդվորում յերախձանը վորևե հարմարանք չպիտի ունենա:

Մտրուկի հետ այս աշխատանքը կատարելիս ձիավարն առավելագույն չափով սովորեցնում է ու համբերութուն պիտի ցուցաբերի:

3. Յերբ առանձին մտրուկներ մարզաշարժով բավականաչափ արդեն նախապատրաստված են լինում, այսինքն՝ վարժված են յերասանների, շրջադարձ անելու և կանգնելու առանց ձիապանների ոգնութեան, այլ միայն ձիավարի ղեկավարութեամբ, մտրուկներին կարելի չէ ճոճակառքի (качалка) լծել՝ առանց մեջը նստելու, և յերբ նրանք վարժվեն դրան, մարզաշարժը կարելի չէ կատարել արդեն ճոճակառքով (3—4 անգամը բավական է):

Յերբ մտրուկը ճոճակառքին լծվելու և ազատ ման գալու կատարելապես վարժվի, ձիավարը կարող է նստել ճոճակառքը, խուսափելով ընթացքի ժամանակ նստելուց:

Հետագայում, ձմեռը, յերբ բավականաչափ լայն ու թեթև ճանապարհներ լինեն, մտրուկներին կարելի չե թեթև սահնակի լծել, ընդվորում այդ շրջանի աշխատանքի բնույթը բացառապես նպատակ ունի մըտրուկին կառքի լծվելու վարժեցնել և վոչ թե նրա մկաններն ու արագավազութունը զարգացնել: Կետևապես այդպիսի վազքը յերկարատև չպիտի լինի, այլ միայն 15—20 րոպե, վորպեսզի մատղաշները չհոգնեն:

Մարզաշարժի ժամանակ վորևե շտապողականութուն ընդհանրապես չպետք է թույլատրել: Մարզաշարժի նպատակն է մտրուկի մեջ հանդարտութուն մշակել (լծելու ժամանակ), քայլի և թեթև վարդի ժամանակ համաչափ և կանոնավոր շարժումների վարժեցնել և առանց վորևե լարվածության շրջադարձ անեն ու կանգնելը հասկացնել:

Զմեռվա յերկրորդ կեսից (հունվար-փետրվար) յեթե համապատասխան, բավականին հարթած ճանապարհ լինի, զարգացած մտրուկների համար կարելի չե «կես թափով» աշխատանքի անցնել 2—3 կիլոմետր տարածության վրա, առառավելն կիլոմետրը 3—4 րոպեյի արագությամբ և այդպիսի աշխատանքը թույլատրելով վոչ ավելի հաճախ, քան 2—3 օրը մեկ:

Այդ շրջանի աշխատանքի նպատակն է յերկար, կանոնավոր ու պարզորոշ շարժումներ մշակել և մկաններին վորոշ աշխատանք տալ:

Արագ վազք չի թույլատրվում: Առավել ևս չի թույլատրվում այդ շրջանում մտրուկներին հարկադրել հարձատև շարժումներ անել, ընկրկել և այլն:

Մտրուկի կերաբաժինը հիշված ժամանակամիջո-

ցում հետզհետե մոտենալու յե 4 կիլոգրամ վարսակի, 5—6 կիլոգրամ խոտի, անպայմանորեն պահպանելով լրացուցիչ կերերը (գազար, թեփ):

բ. Մ ա Ր Ղ ա ն ք

1. Գարնան և ամառվա աշխատանքն ավելի լուրջ բնույթ է ստանում: Պարտադիր չե, վոր մտրուկի սկզբնական մարզանքը ճոճակառքի լծած և ամերիկական լծասարքով լինի և անդամ ողտակար է թեթև սայլակ գործադրել, ընդվորում լծասարքն անպայման մտրուկի չափերին պիտի համապատասխանի և բավականաչափ թեթև ու կանոնավոր հարդարած լինի: Այս սկզբնական աշխատանքում թեթև սայլակի և անուրի գործադրութունը նպատու է ուսի մկանների ամրացմանը, մտրուկի առջևի մասի ընդհանուր զարգացմանը և շարժումների կանոնավորությանը, մանավանդ առջևի վորտքերի համար:

Մատղաշների աշխատանքի այս շրջանում առանձին ուշադրութուն պետք է դարձնել կանոնավոր ընթացք և «փափուկ բերան» մշակելու վրա, ընդվորում ամառվա կեսին (հունիսին) աշխատանքը հասցնում են թեթև շալաբաժակ թափի» 2000—3000 մետրի վրա (կիլոմետրը մոտավորապես 3—4 րոպեյում), վորն արվում է չպայտած մատղաշներով, ուղիղ և հարթ ճանապարհի վրա, խուսափելով շրջադարձերով հարուստ շրջադժի վրա աշխատելուց:

Զպայտած մատղաշների աշխատանքի համար ճանապարհը փափուկ պիտի լինի և սմբակների վիճակն այդպիսի աշխատանքի համապատասխանի:

Քշել թուլատրվում է միայն ձայնով և վոչ մի դեպքում յերասաններով, ապա թե վոչ դրանով կենդանու բերանը կարելի չե փչացնել և նրա ներվային սխտեմը խանգարել:

Այդպիսի աշխատանք ամեն որ չպիտի տրվի, այլ 1—2 որ ընդմիջումով, և հանգստի որերին մտրուկին պետք է արածելու թողնել:

2. Հունիսի յերկրորդ կեսին և հուլիսի սկզբին լավ ընթացք ունեցող մտրուկներին արագութեան պահանջներին են վարժեցնում կարճ՝ $1\frac{1}{8}$ — $1\frac{1}{4}$ կիլոմետր տարածութունների վրա, ընդվորում այդ «արագ վերջույքները» աշխատանքի վերջում պիտի լինեն, վորոնցից հետո ձիավարը քայլով և ապա «տրոտով» պիտի վերադառնա ախոռ:

Այս «արագ վերջույքները» միևնույն տեղում և միևնույն ճանապարհների վրա չպիտի արվի, այլ հերթափոխելով, տարբեր տեղերում, վորպեսզի ճանապարհի արագ ու դանդաղ «տեղերին» մտրուկը չընտելանա:

Առանձնապես կարևոր է մտրուկի շնչառութեան արագութեանը հետևել, իսկույն պակսեցնելով արագ վերջույքի տարածութունը կամ նրա արագութունը, մինչև վոր կենդանու շնչառութունը քելքի համապատասխան նորմալ լինի:

Կերն աշխատանքի այս շրջանում պիտի լինի 5—6 կգ վարսակ և 6 կգ խոտ, թողնելով միևնույն ժամանակ արածելու:

3. Իպպոդրոմի վաղահաս յելույթների համար հատկացրած մտրուկները բացի սովորական «լայնարձակ թափով» աշխատանքից, մի քանի անգամ (մո-

տավորապես վեցորյակում մի անգամ) ճոճակառքի լծած 1600—3000 մետր «թափով» աշխատանք են ունենում, կիլոմետրը $3\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ րոպեյի արագութեամբ, ընդվորում աշխատանքի վերջը, որինակ, վերջին $1\frac{1}{4}$ կիլոմետրը կարելի չե վերջացնել արագ, սակայն ստանց մտրուկին հարկադրելու:

Այդպիսի արագ «վերջույքներ» տարածութունը հետզհետե ավելացնում ու հասցնում են $1\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ — $3\frac{1}{4}$ կիլոմետրի և այլն, ընդվորում ձիավարը պիտի հետևի, վոր մտրուկը միշտ հաճույքով ընթանա և տարածութունը վերջացնի թարմ վիճակում և վոչ թե կանգնելով, այսինքն՝ հոգնելով:

Աշխատանքի այս շրջանում մատղաշներին թեթե պայտերով են պայտում:

Յերբ մտրուկն արդեն 1600 մետրն արագ անցնելու պատրաստ լինի, ձիավարն այդ տարածութունն այնպես պիտի անցնի, վոր մտրուկը տարածութեան սկզբից մինչև վերջը արագութունը հետզհետե զարգացնի և առավելագույն չափով ցուցաբերի այն վերջին $1\frac{1}{4}$ կիլոմետրի վրա:

4. Յերիտասարդ ձիերին «տրոտով» չպետք է աշխատեցնել, այլ փոխարինել այն «լայնարձակ թափով», քանի վոր «տրոտը» մտրուկներին համար պիտանի չէ՝ նա բթացնում է կենդանու յեռանդը, մտրուկն անտարբեր է դառնում, թոշնած և արագ շարժումների ընդունակութունը կորցնում է:

Այն դեպքում, յերբ աշխատանքի շրջանում ձիավարը նկատի, վոր մտրուկն սկսում է հոգնել, կերբ վատ է ուտում, աշխատանքի ակամա չե անցնում և հետաքրքրութուն չե ցուցաբերում,—նա մտրուկին

16446-1

աշխատանքից պիտի ազատի 7—10 որով, և թողնի արածելու, մինչև վոր կենդանին իր յեռանդն ու տրամադրությունը վերականգնի:

Ոգոստոսին, արդեն յերկու տարեկան հասակում, ձին գնում և իպպոդրոմ, վորտեղ և յենթարկվում և սիստեմատիկ ստուգման, յելույթներ ունենալով իպպոդրոմի ստուգումների կանոնների համաձայն:

Մարզանքի պրակտիկ գործադրության մեջ դրժվարությունների հանդիպելիս ձիաբուժական կոլտընտեսային ֆերմաները մարզ., յերկր. հողվարչությունների և հանրապետությունների հողօդկլոմատների ձիաբուժական վարչություններին պիտի դիմեն:

ԽՍՀՄ ՀԺԿ Ձիաբուժական

գլխ. վարչության պես,

Խարհրդային Միության մարտալ՝

ԲՈՒԴՅՈՒՆՆԻ

33 Ազգային գրադարան

NL0927880

Թարգմանեց՝ Գ. Հարությունյան

Գատ. խմբագիր՝ Ա. Ալանձերդյան

Տեխ-խմբ. և սրբագրիչ՝ Ն. Այվազյան

Գլավիտի լիազոր № 1182

Հրատ. 431, տիրաժ 1500, պատվեր 338

Հանձնված և արտադրության 1937 թ. մայիսի 14-ին

Ստորագրված և ապագրության 1937 թ. մայիսի 25-ին

Գյուղբնակիչ տպարան, Երևան, Նալբանդյան, № 11

Գրքի 20 կապ.

272

1

3447

7 ИЮН 1937

ПРАВИЛА

по подготовке к испытаниям (тренингу)
молодняка колхозных коневодческих
товарных ферм племенного направления

Сельхозгиз,

Ереван,

1937 г.